

Sămănătorul

Revistă Literară Săptăminală

Sumarul :

ION BĂRSEANUL. — Versuri din călătorie
VASILE POP. — «Grandeur et Décadence»
NATALIA NEGRU. — Străbunica (Poezie)
G. MURGOCL. — Piatra fetei (Legendă)
D. ANGHEL și ST. O. IOSIF. — Din Verlaine
I. CIOCÎRLAN. — Patimă
ION SCURTU. — Dare de seamă : «Despre natura juridică a chestiunii romine din Transilvania și Ungaria»
Ref. — Cărți și reviste. — Răspunsuri.

REDACTIA :
Calea Victoriei, No. 56
(Hotel Imperial)

ADMINISTRAȚIA :
Strada Regală, No. 6
(Hotel Union)

BUCUREȘTI

Abonamentul 10 lei pe an

Numărul 20 bani

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția : Hotel Imperiul 21
Administrația : Str. Regală, 6
BUCUREȘTI

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
10 Lei pe an

VERSURI DIN CĂLĂTORIE

Pe Bosfor, pe Bosfor, caicele trec,
Palatele 'n urmă aleargă...

— A, iată-l p'al nostru cu turnul său grec
Ne-așteaptă cu dragoste largă.

Nu-î cel mai romantic ? De ce mă privești ?
Din marmoră albă-î cu totul.
Și parcă mă chiamă, — de-ai fi la ferești,
La tine m'aș duce de-a 'notul.

Covoarele noastre, pe jos, pe pereți,
N'aū seamăn pe lume de scumpe.
Ah, clipe frumoase, ce scurte 'mi păreți, —
Și inima azi mi se rumpe !

Incet lopătarul cîrmească, și hai !
Ne-ajunge atita plimbare.
La scară ia seama cînd brațul mi-l dai :
Nu-ți cadă pantoful în mare...

Constantinopol, 2 August.

ION BĂRSEANUL.

«GRANDEUR ET DÉCADENCE»

Lîngă gard, pe niște paie înghețate, sînt pitulați vre-o șapte țigănuși de diferite vîrste: cam între șase și nouă ani: iar în jurul lor stau în picioare alți țigănuși, fetițe și băeți, mai mici, urmărind cu mult interes jocul celor mari. Ceî șapte, elegant îmbrăcați cum sînt, — fără ghete, fără nădragi, urmăresc cu încordată atenție o «mială». Fite-și care o ia în mînă, la rîndul său, o surchidește o dată și așteaptă să vadă «ce cade».

Jocul se numește «De-a Armașul»; dar țigănușii l'au botezat «Himpăratu», fiind-că Împăratul poruncește și «taie și spînzura». Miala este a unuia, din ceî șapte, «Ghiță», și e ast-fel potrivită de cuțitul acestuia, în cît nu cade nici în ruptul capului cu partea numită «beiu» (Impărăția) în sus; ci numai cu «șici», «gaură» și «om». Cînd cade «șici», jucătorul devine «Armaș mare»; adică are drept să ia în mînă nuiaua de jos și să aștepte ordinele «Impăratului». Cînd cade «om», însemnează că jucătorul e «om bun», și scapă de bătaie. Inșă cînd cade «gaură», jucătorul este «hoț» sau cum spun țigănușii «oț». Și atunci «om bun» îl acuză că i-a furat un cal, sau o iapă; căci alt-ceva «mai dihai» de cît cal sau iapă, nici nu-și pot închipui țigănușii aceștia că se poate fura. Cînd cade «beiu» jucătorul se face Impărat: ia «luleaua» de jos, — luleaua ține loc de sceptru — o aprinde, trage din ea cu sete, și ordonă cîte să se dea «oțului».

De o camdată numai «Armășia» circulă încoace și încolo, dar fără rost, căci pînă nu are un Impărat, o societate, chiar cînd este compusă numai din șapte inși, nu poate să funcționeze cum se cuvine. Așa se face că «luleaua» — cea mai solemnă dovadă a Majestății și Puterii împărătești, — stă goală jos, și e privită cu jînd de către întreaga societate. Inșă pe cînd norodul privește și ceî șase inși așteaptă să le cadă împărăția pe cale legală, cel al șaptelea, proprietarul mialei, pregătește, ca un adevărat diplomat, o lovitură îndrăzneată, o adevărată lovitură de stat; căci cum stă cu spatele către gard, așteaptă să-i vină rîndul, și de odată strigă:

— «Ia huite moo!» și în timpul cit țigănușii se uită încolo, el înfige cu putere miala în paie, ca să stea cu «Impărăția» în sus și strigă iar:

— «Hunde va zgîiți moo!?! huite colea! ha cazut Himpărația la mine!»

Poporul vede, și parcă nu-și crede ochilor, dar Impăratul taie scurt îndoiala tuturor, zicînd cu glas poruncitor:

— «Had lulaua 'ncoace moo!»

Noul Suveran scoate două mcuri dintr'un buzunar de la spate al redingotei cu care e îmbrăcat și își îndoapă scepstrul. Adică, la drept vorbind, cam ce alt măi de seamă lucru ar putea face un Suveran, de cît să stea cu luleaua 'n gură și să puflăie fum pe nas și pe gură până 'l apucă amețeala?!

Nici că se poate închipui Împărat fără lulea, bre!

Ca să fie și măi demn, Măria-Sa se așează turcește și-și freacă cu mîna liberă degetele înghețete de la piciorul sting. Ca să 'și afirme autoritatea în mod simțitor, Luminăția-Sa cirpește o palmă celui măi mic din societate, și, ca început de legislație, pune, atît asupra poporului cît și asupra celor șase, un impozit de un muc de țigară pe cap. Impozitul trece, parte la vistieria țarei, în buzunarul de la spate al redingotei, parte la coroană, adică în lulea.

Alături de Suveran este un țigănuș cu o vestă îmbrăcată pe dos, direct pe piele, și cu inexprimabili aproape întregi; el dispune de un chibrit: îl scoate cu îngrijire, îl arată Măriei-Sale, și promite să i-l dea, ca să-și aprindă luleaua, dar cu o condiție: să tragă și el un fum.

Împăratul ia chibritul, aprinde luleaua, și cînd țigănușul se întinde la sceptru, primește o palmă strașnică, și e pus la locul lui cu asprime:

— «Nu vezi moo, ca sînt Himparat?! Chiorule!»

— «Hapăi atunci dăm cribitu hindărăt! strigă celălalt și supărat începe să plîngă amenințînd că spune lui «thetea» că «Himpăratu» i-a luat «cribitu». Fără vorbă Suveranul s'apleacă și-î dă chibritul ars; țigănușul îl bagă în buzunarul vestei, ștergîndu-și lacrimile.

Jocul pornește, și Armașul fiind plecat pentru o clipă, Măria-Sa îi ține locul. De îndată ce cade la unul «oț», Suveranul poruncește două minî «de lovituri» (două minî, zece degete = zece lovituri) și tot el le aplică. Bătutul protestează, dar cei-l-alți găsesc că «d'aia e Himparat că shă bathă», că «Himpăratu thaie și spînzură cum hii place».

Dar după cîte-va surchideli cade «Armășia» în seama bătutului. Noul «Armaș mare» se ridică în picioare ca să dea măi cu putere; el e gata să-și răzbune pe or-cine o fi de loviturile primite, și zice Măriei Sale:

— «Mo Himpărate poruncește cum să-l znopesc pe oțu hăsta!»

Suveranul grav, poruncește solemn să-î dea «Oțului» două minî «cum fuge dracu de thămîie»...

Cînd aude «Oțu» ce păpară 'l așteaptă, nu măi vrea să fie «Oț», vrea să demisioneze din slujbă, ba amenință că și fuge, pe motiv

că nu poate răbda, de oare ce are bube de degerături la mină. Și într'adevăr așa e: minutele delicventului sint crăpate de ger, și pe ici colea, are răni.

Cei-l-alți intervin, chiar și «Marele Armaș» intervine șoptind :

— «Moo Himparate, sha-î dam numa ho mîna: ca daca 'î dam prea mult fhuqe, mo!»

Măria Sa e de acord, dar, diplomat cum e, zice hoțului :

— «Rabda mo, ca și io ham sha rabd cînd hei fi tu himparat!»

Perspectiva de a fi împărat înduplecă pe «oț» să rabde, totuși înainte de a întinde mîna, el zice :

— «Hapăi mo Hîmpărate, zi-î sa nu dea cum fhuqe dracu de thămîie, ca prea fhuqe tare...»

Chiar și «Marele Armaș» este de părere să-î dea «maî domol», și Maria-Sa adaogă cu un aer superior: «Sha fhuga dracu maî hîncet, ca nu e nici o thămîie pe hăci.»

Gluma Suveranului este primită de popor și de demnitari, cu surisuri umile, cu rinjitură de aprobare; și unul din curtenii cei mai lingușitori zice, ca 'să fie auzit de Împărat :

— «Hal naibii Hîmparat: e dat dracului de șiret ce ie!»

Majestatea-Sa se umflă în pene de bucurie că aude așa laudă. Armașul ține să fie strict în executarea ordinelor, dar or cit de domol ar da, afurisitul de «oț» tot geme, se vaită și se strîmbă să plingă, întinzînd mînuța crăpată de ger. Maî are o lovitură ca să fie mîna completă, și se codește, întinde și iar retrage paima, și apoi o tremură în loc, întinsă, strîmbînd tot obrazul, și storcînd două lacrimi de frica durerei ce o să resimtă. Armașul pîndește momentul, cu mare dibăcie îi arde una drept în palmă cu sete. Lovitul țipă, duce mîna la gură, suflă în ea, și ca prin farmec, tot obrazul i-se netezește: toată durerea a trecut, și «Oțul», cu spricenele ridicate, urmărește încordat mișcările «Mialei» de care depinde soarta «Harmașului» și a «Hîmpăratului.»

Următorul a luat «Miala» o trece pe la frunte, o freacă cu degetul pe la «beî», ca să cadă împărăția la el, o surchidește și răsuffă ușurat. «Hom bun» zic cei-l-alți; iar scăpatul suflă în mîni, să le încălzească și le viră în buzunarele pardesiului său zdrențărit: minile es prin buzunare afară și sint împinse până între încheeturi la genunchi, la căldură.

Al patrilea este maî mititel ceva, și e îmbrăcat în frac. Dar cit de ingenios! Căptușeala fracului e ruptă curmeziș cam pe unde vine mijlocul copilului. Copilul e băgat cu picioare în căptușala fracului, până la burtă, așa că picioarele lui sint în fie-carele aripă a

vesmîntului ca într'un sac. Fracul tras pe pele, este legat peste briu cu o funioară de teiu. Pentru or-ce eventualitate s'a practicat în spatele nobilei haine o crăpătură lunguiață, un fel de supapă de siguranță. Gulerul trece peste ceafa copilului, cu mult, așa că ține loc și de căciulă și de pălărie; iar mînele vesmîntului de gală sînt resfrinte și sînt strălucitoare de... curățenia nasului.

Spre norocul lui, scapă și el cu «om» și-și retrage mîinile la adăpost.

Al cincilea este cel mai mare dintre toți. De aceea chiar și poartă un țilindru turtit ca o armonică. Excesul acesta de lux este sensibil moderat printr'un suman peticit, rupt ca vai de mama lui, și prin inexprimabili îmbrăcați mai mult de formă. Prin rupturile sumanului, acest cavaler își încălzește mîinile pe pielea proprie.

Al șaselea are pe obraz o adevărată mască de murdărie, menită se vede să-i țină de cald. Toată îmbrăcămintea lui constă într'o cămașă. — care se zice că o fost o dată albă, — și o căciulă spartă care-i cade pe nas.

Al șaptelea este chiar Maria-Sa în persoană. Maria-Sa, să tot fie ca de vre-o opt ani, însă ce diplomat! ce bărbat de stat! Ce psiholog! La nevoie știe să-și convingă supușii să fie eroici, cu o vorbă sau două; la nevoie știe să susțină prestigiul coroanei (care ține și loc de sceptor) și cînd e la o adică, o lovitură de stat e un joc pentru dînsul. Nimic nu-l sperie, nimic nu poate clinti încrederea ce are în sine. Nici chiar impozitul pe venit (mucurile adunate) nu-i dă mult de gîndit: el îl aplică cu toată rigoarea, atît asupra celor șase, cît și asupra poporului înconjurător.

De o cam dată trage din lulea — asta-i una din prerogativele imperiale — trage din lulea de-i gata să amețească. Suveranul este unicul care are niște nădragî pe el: aminteri ar sta rău cu prestigiul Coroanei. Faptul că e în picioarele goale, pe așa frig, nu este decît o dovadă mai mult, a sentimentelor democratice cari îl animă. Pentru a fi și mai popular, Măria-Sa, scoate luleaua din gură, și cum stă turcește trage cu mîinile piciorul stîng pînă la buze și suflă în el ca să-l dezghețe. O idee luminoasă îi fulgeră prin cap: ia luleaua și o viră între degetele înghețate ale picioarelor și trage din răsputeri, să și-le încălzească. Ideia aceasta pare țigănușilor atît de minunată incît uitînd distanța ce îi separă de Măria-Sa, cer «luleaua» să se încălzească și ei. Dar Suveranul rămîne neînduplecat, privind cu o vădită satisfacție cum poporului și demnitarilor le lasă gura apă după sceptorul împărațesc.

Cel cu căciula spartă, are o idee genială, aprinde un muc, și ține partea aprinsă pe virful degetelor înghețate, rinjind de plăcere. Ace-

lași sistem de încălzire îl întrebuințează și la picioare. În cite-va clipe întreaga societate — afară de Măria-Sa și cel cu fracul, — și o parte din popor, a adoptat acest sistem nebrevetat, dar economic de încălzire.

Ca în or-ce stat constituțional puterea executivă, armășia, trece și aci dintr'o mină într'alta, așa că mai fie-care din nobilii prezenți, a fost «Mare harmaș», la rindul lui, dar Impărat n'a fost nici unul. E aci o adevărată monarhie ereditară, se vede, căci luleaua, asta, sceptorul, rămîne tot în mina Impăratului Ghiță.

Însă de la o vreme spiritul de nemulțumire se manifestă; poporul murmură, iar nobilimea nemulțumită cu starea lucrurilor, începe să se împartă în două tabere, sau partide. Partidul care este pentru Dinastia actuală, și decî membrii săi sînt favorizați, și mai bine văzuți; și partidul adversare Monarchului și Dinastiei, care conspiră, și decî e persecutat și supus la toate rigorile. Unul găsește minunat tot ce decretează Suveranul cu luleaua, iar cel-l'alt partid protestează contra impozitelor, contra ilegalităților, contra pedepselor, și mai ales contra favoritizmului.

Cel mai mare din grupul nemulțumiților vrea egalitate, adică: «fie-care să fie pentru un rind Himpărat!» Însă cel de sub căciula spartă e anarhist: el strigă cit poate contra nedreptăței; el vrea detronarea împăratului prin orî-ce mijloace, pe motiv că: «sha tragem cu toții din lulă moo!» El e cel dintîi gata să întrebuințeze dinamita țigănească; adică să-i dea «hun pumn de cenușe hîn ochii Himpăratului».

La așa vorbă Măria-Sa, prin «Marele Armaș» convoacă majoritățile de urgență, mai de-o parte lingă colțul gardului, și propune expulzarea anarhistului pe motiv că e «zurbagiū», adică primejdios siguranței statului. Partizanii și devotații Impăratului se declară gata să-l convoace la poliție, adică să-i tragă «ho sfintă de pārhuială», și să-i pună în vedere decretul de expulzare, adică să-i dea «hun picior hîn hîn...» în fine, se știe unde.

Cel cu fracul, e de aceiași părere cu anarhistul, el e andinastic la nemurire, și nu vrea cu nici un preț să știe de Himpărat, ci se gătește să plece din joc, pe motiv că prea e persecutat. Cînd, o joc al soartei! o, nestatornicie a lucrurilor omenești! Miala cade tocmai la el cu «beiū» — cu «Himpărația» în sus.

E o consternare generală, un eveniment așa de ne așteptat încît Impăratul, profitînd de această zăpăceală, afirmă sus și tare că n'a fost lucru curat la mijloc, face apel la popor și la devotații lui, să-i apere drepturile seculare și cere, pentru a avea toate aparențele de legalitate, ca cel cu fracul să mai dea o dată ce să se arate «direpathea».

Dar cel cu fracul, până aci antidinastic fanatic, devine de un dinasticism acut, el nu vrea să știe nimic: el vrea sceptrul: «lulaua». Toate principiile lui de până aci, s'au făcut baltă, și ține la împărăție și nu vrea să o lase nici în ruptu fracului.

Detronatul recurge la promisiuni, la daruri luate negreșit din vistieria țării. Trei mucuri de opozant nu i-se par prea mult; partizanii lui capătă câte patru mucuri spre a lupta pentru drepturile lui. Marele Armaș capătă o țigară de damă cu carton, abia începută, — toate astea cu făgăduiala solemnă, de a desființa impozitul pe venit. Insuși Pretendentul capătă cinci mucuri, nu ca să renunțe la tron și sceptru, ci ca să-și mai încerce norocul înc'odată.

Ași! Pretendentul nici nu mai stă la vorbă măcar, ci, sigur că punând biruri va scoate înzecit pe atit, smucește sceptrul din mîna «Himparatului Ghiță» și ordonă să se urmeze înainte.

Procedarea asta energică impune tuturor, chiar și Marelui Armaș, care, în loc să demisioneze, rămîne în slujbă. Dar noul Suveran e teribil: primului «oț» ce-î cade'n mîna poruncește să se dea «o mîna de mîni», adică 5 orî cite 5 lovituri, «cum fluge dracu de thămîie».

«Oțu», pîn'aci partizan al noului Împărat, devine dintr'o dată adversar al lui: cei-l'alți au intrat și ieș la ideie. Cruzimea noului Suveran îi face solidari, și e destul ca Detronatul să îi convoace pentru a-î cîștiga cu totul de partea sa, și a-î ațîta împotriva Usurpatorului. Tiranul pune de o dată un impozit de «o mîna» (5) de mucuri pe cap. Și această lege e urmată de un conciliabul, o adevărată conspirație pusă la cale de Detronat și de partizanii săi. La un semn o revoluția în lege izbucnește: Detronatul înhață pe Tiran de gît, altul de pâr, altul de mîni, de picioare, și urmează o răsturnare de pe tron în toată regula.

Monarchul în primejdie face apel la puterile vecine, țipînd din toată puterea plămînilor, și de odată îi vine în ajutor o putere armată cu un ciomag: sora lui cea mai mare.

Puterea dizolvă elementele revoluționare, nimicește toate formele de stat, confiscînd bunurile publice și private (Mîiala, mucurile) cît și sceptrul (luleaua) și decretează starea de asediū. adică le strigă că: dacă mai prinde «pe vre hunul pe hîn apropihere hîl omoară hîn băthăi!»

* * *

Și ast-fel s'a încheiat, cu un cataclism al întregii ei organizații una din acele alcătuirî omenești, prea mari pentru a nu ațîta invidia zeilor și urgia destinului.

VASILE POP.

STRĂBUNICA

Pe cer, spre crestele de munți, dă soarele 'n apus,
În urmă-î umbrele pe văi se 'ntind încet în sus.
Încet, cu cârjile pășind, pe prispă te-ai lăsat
Și 'n fața ta se 'ntinde-acum voios întregul sat.

În jur privirile-ți s'abat și mult privesc cu drag
Cum vesele se 'ntind cu spor zorele pe harag;
Cum schintețoarele surd cu crișii la un loc,
Pe când ți-aduce vântul liț miros de busuioc.

În spre cotețul minunat ascuns sub gardul viu
Pornesc, în fruntea lor avînd cocoșul cînepiu.
Boghetele găini, — apoi vin puți nadoleni
Ce toată ziua ciugulesc prin cele burueni.

De sus, un vesel ciripit îți vuie în urechi,
Din cuibul care-î tănuie sub streșinele vechi...
Golași, la margine de cuib, se sbat lăstuniți 'n loc,
Gălăgioși cînd mama lor le dă mușcuțe 'n cioc...

...Dar pentru-ce îți faci tu semn cu mîna, spre grădini?..
De ce ți-s ochii 'nlăcrămați, și pentru-ce suspini?
Am înțeles... prin piopii deși se 'nalță lurla 'n sus...
Biserica... o văd abia.. ei. ce să faci?... S'au dus...

Suspini, bunica mea; — la ochi duci colțul de tulpaș,
Și 'ți cîntărești din nou acum trecutul an cu an...
Te vezi jucîndu-te și tu c'o droaie de copii,
Te vezi cînd sprintenă urcăi cărările spre vii...

Alțiiia anî în urma ta să-î numeri tu mai poți,
Cînd cei bătrîni din satul tău îți vin acum nepoți?
Și fericită nu te simți așa cînd te gîndești
C'a unei seminții întregi acum tu mamă ești?..

NATALIA NEGRU.

PIATRA FETEI

— LEGENDĂ —

Între Brăila și Măcin, cam pe la jumătate distanță, alătura de șoseaua ce duce de la Ghecet la Măcin, se înalță pînă mai acum 10—15 ani o stîncă numită «Piatra fetei». Din trei părți era înconjurată de bălți pline de papură și stuf, cu apă verde stătută, murdară, înverzită și înegrită și mai mult prin umbra și ogîndirea sălciilor și buturugilor de pe maluri.

În pustietatea și monotonia bălței, această stîncă apărea ca un monument uriaș de piatră cremenoasă brună, în straturi aproape verticale, cu unele fețe rugini. Țancurile ei mohorîte se ridicau cu mult deasupra sălciilor împrejmuitoare, atrăgînd de departe privirea călătorilor și deștep-tindu-le curiozitatea și făcîndu-i să se întrebe despre origina acestei mo-vile de piatră.

Piatră la fel cu cea din «Piatra fetei» se găsește mai peste tot în dea-lurile din marginea bălței Ghecetului, în Urliga de pildă, așa că această movilă se presenta ca o mică insulă stîncoasă rămasă în mijlocul bălței. Dunărea bătea cu apele ei mereu în malul drept, ocolind-o cu timpul, rozînd stîncile din marginea dealului, cărînd la vale sfărămăturile și așternîndu-și peste cîmpurile de piatră pat cu pături de lut și de nisip. Imaginația bogată a poporului a plăsmuit însă alte fapte pentru începutul acestei insule.

Se povestește că în timpuri de demult, pe cînd pămîntul era locuit de uriași ce pășiau peste Dunăre ca peste un fir de paiu, și cari de la Du-năre pînă la munte nu făceau de cît ciți-va pași,.... se spune, că două cete de uriași își așezaseră locașurile lor prin aceste părți de țară: unui la Brăila¹⁾ alții la Iglîța, unde ci-că se văd încă și azi zidurile puternice ale mărețelor palate ruinate²⁾. Cu vremea, s'a întîmplat ca cel mai mîndru și fudul flăcău din Brăila să se îndrăgostească de o fată de la Iglîța. Intr'o bună zi ne mai putîndu-și închide dorul în suflet s'a dus el, sau o li trimes pe cine-va, în pețit la fecioară; dar pe semne și pe vremea uriașilor se întîmpla ceea ce se întîmplă une-ori la noi, adecă fata «a întîmpinat cu refuz dorințele înflăcărătului flăcău.

Fapta asta nesocotită a fetei a revoltat toată Brăila; demnitatea cetei de uriași era știrbită, fala cetăței călcată în picioare, și de cine, mă rog?... Flăcăul trebuia să dea o lecție fetei desmetice și Iglîțenilor și nici una nici două, pune mîna în creasta Urligei, rupe un holovan — cite-va mii de metri cubi, cum am zice noi azi — și cu minie 'l aruncă spre locul urieșilor din Iglîța, să le sdrobească palatele, să le șteargă cetatea din fața pămîntului. Cu vuet și cu tunet stîncă despică văzduzul, în urmă rămîn nori de praf, fulgere scînteiază din piatră în frecarea ei cu aerul.... Uri-așii din Iglîța privesc cu groază aerolitul care vine, se apropie mereu

¹⁾ La N. Brăilei, de malul Siretului la Bărboși se află urmele cetăți Tighina sau Gherghița.

²⁾ Ruinele castrului de la Tröesmis, pe malul Dunărei vechi 10 Km. la S. de Măcin.

să-î prăpădească. Noroc însă că năpraznica piatră s'abate tot mai spre stînga, așa că merge și cade cu toată furia în baltă, în fața Igliței peste Dunăre, făcînd un sgomot asurzitor, cutremurînd împrejurimile. În urma norului de praf ce s'a ridicat în sus, s'a văzut stîncă Blasova¹⁾ înfiptă de mai multe palme—zeci de metri— în pămînt, în dreapta Iacovdealului²⁾ și a Igliței.

Nici fata nu s'a lăsat mai pe jos, ci se apleacă, ia un bolovan din virful Priopcei³⁾ și'l repede spre Brăileni. Șuerind asurzitor piatra face o curbă prin slava cerului, și apoi pornește drept în jos; de atîta putere și iuțeală cu cită vine s'a înroșit de tot, în urmă-î se vede o coadă întocmai ca la stelele căzătoare, iar dogoarea ei umple de fiori pe Brăileni. Fata nu fu însă mai chitace ca flăcăul, căci și stîncă ei s'a abătut de la țintă și a mers de s'a înfipt în pămînt, tocmai în mijlocul bălței între Brăila și Măcin.

De atunci uriașii, precum și oamenii ce pe urma lor au moștenit pămîntul, au zis acestei stînci «Piatra fetei».

Legenda aceasta mai are o variantă⁴⁾ în care se povestește că n'ar fi fost lupta între un flăcău și o fată, ci doi flăcăi, tot de uriași, iubiau pe aceeași fată și pentru a pune capăt odată sfadei lor s'au înțeles să se ia la întrecere: cel care va arunca de pe virful Iacovdealului cu piatra mai departe acela se va cununa cu iubita. «Piatra fetei» ar fi după legenda aceasta stîncă aruncată de cel care a cîștigat fata; Blasova, e bolovanul celui neputincios.

Cei ce vor auzi încă aceste legende în zadar vor căuta «Piatra fetei» la jumătatea distanței între Brăila și Măcin lângă șosea.

Un antreprenor lacom cu învoirea unui inginer dibaciu conduși numai de spiritul practic, au pus dinamită »Pietrei fetei» și au prefăcut-o în piatră de șosea.

Numai locul ei, acoperit de bălți și nomol, mai poartă încă numele renumit. Aceași soartă o așteaptă și pe Blasova, din care de zeci de ani caicile cară piatră de pavaj.

Mii și zeci de ani valurile Dunărei au tot bătut Piatra fetei și Blasova, dar nu le-au putut clinti din loc; doar din cînd în cînd acestea dădeau cite un mic tribut valurilor contropitoare sau sloilor de gheață; însă rămîneau ca monumente uimitoare și ca mărturie timpurilor viitoare că munții și stîncile Dobrogei s'au întins oare cînd mai departe spre vest. Ceea ce n'a putut dărîma Dunărea, a dărîmat mina sacrilege a oamenilor ajutați de puteri uriașe.

G. MURGOCI.

1) Blasova slavon. a lui Blas; oare să 'l fi chemat pe flăcău Blas?

2) Munte la Sud de Măcin, alătura de Iacovdeal.

3) Azi muntele Carol, numit de d. D. A. Sturdza în 1902.

4) Geologia și Legenda de Gr. Ștefănescu. Analele Academiei romîne. Seria II Tom. XIX Anul 1897.

DIN VERLAINE *)

MARCO

Cînd Marco trecea cu ochii de foc
Nu era flăcău să nu stea pe loc,
Căci în ochii ei fulgera lumină
Și pe urma ei tot cădea 'n ruină.
Mistice mirezme umpleau preajma toată,
Că plîngînd pe urmă-î sufletul murea,
Pe părul ei roșu o vrajă lucea,
Și rochia-î straniu cînta fermecată,
Cînd Marco trecea.

Cînd Marco cînta, mîinele-î pe clape
Din veacuri pierdute rechemau aproape
Toată adîncimea cîntecelor moarte
Și glasul ei dulce urca mai departe
În nemărginirea viselor ce mint
Și însuflețirea atuncea purta
Până sus la ceruri pe cel ce-asculta
Vocea-î ne 'nteruptă cu sunet de-argint,—
Cînd Marco cînta.

Cînd Marco plîngea, spadele 'n schintei
N'aveau strălucirea lacrimelor ei;
Buzele ei roșii se făceau de pară
Și în desnădejde era ca o fiară;
Clocotînd turbată creștea ca o lavă,
Furia ei roșă, și-atunci se părea
Că e o leoaică ce codrii trezea
Răcnîndu 'și sălbatec minia grozavă,—
Cînd Marco plîngea.

Cînd Marco juca, fusta ei de-atlaz
Mergera și venea viu ca un talaz;
Ca trestia 'n vînt se 'ndoia pe șold
Sînilor ei albi dîndu-le imbold.

*) Din volumul de traduceri ce va apărea în curînd.

Fulgera în treacăt. Picioru-î sprintar
 Strălucind, obraznic, sus își ridica
 Albele-î splendori, și-un foșnet pornea
 Ca un vint năpraznic noaptea 'ntr'un umbrar —
 Cind Marco juca.

Cind Marco dormea, te făcea buimac
 Mireasma de-amor ce plutea 'n iatac,
 Sub prostiri conturul formelor divine
 Undoia, și 'n umbra perdelelor fine
 Urca răsuflarea-î în mișcări ritmate ;
 Un somn fericit și lin închidea
 Ochii ei, și 'n taina ce dulce cădea
 Adormeaŭ pe poliți lucrurile toate —
 Cind Marco dormea.

Ș'apoi cind iubea, valuri de desfriŭ
 Năvăleaŭ, — cum curge din rană un riŭ
 De sînge ce fierbe și-aleargă bogat, —
 Din trupul ei fraged, iertat de păcat ;
 Șuvoiul rumpea zăgazul din loc,
 Inneca gîndirea și tot ce 'ntilnea
 Tira după dînsul, și iar revenea
 Sălbatec și lacom cum arde un foc —
 Și-apoi îngheța.

DRUMUL MEŪ

A circiumelor larmă, gunoaiele pe stradă,
 Castanii morți ce'și lasă frunzișul să le cadă :
 Tramcare sgomotoase, ce'mproașcă 'n drum cu tină,
 Și între patru roate abia pot să se țină,
 Holbîndu'și ochii roșii și verzi, în fapt de sară :
 Desmoșteniți ce-alene spre cluburi se strecoară
 Fumînd fuduli sub nasul agenților de pază ;
 Ploioase șandramale ; clădiri ce lăcrimează ;
 Canaluri potopite, drum fărîmat de cai —
 Ah, și aceasta-î calea pe care merg spre raiŭ !

Trad. de D. ANGHEL și ST. O. IOSIF.

P A T I M A

Pășește 'n neștire prin troianul proaspăt care 'i astupă urmele.
Intre dinți ține luleaua care n'a mai ars de zile, iar privirea stinsă
și-o pierde în luciul mării de zăpadă.

Din cînd în cînd pipăe la șold traista cu malaî.

Cită bucurie pe bieții copilași... N'au mîncat de zile, dar au să
facă crăciunul mai omenește...

Un codru de mămăligă, la zi de sărbătoare nu e lucru puțin...

Da, al copiilor va fi mălaiul, căci doar numai de mila lor i l-a dat
taica Părintele...

...Cite-va chiuituri și strigăte de bețivi il readuseră din lumea ve-
deniilor...

‘Făr’ să-și dea samă se pomeni la ușa circiumei. Un moment il
ispiti gîndul să se 'ntoarcă spre casă... dar să intre măcar să pună
un cărbune în lulea...

Deschide. Un val de căldură și miros innăbușitor de rachiū il pâlî
în față. În odăea mică și întunecată de fumul tutunului, se zăresc
mai multe chipuri palide, cari umblă bălăbănind de colo până colo...

Jos în mijloc aburesce un cean cu mangal aprins. În jurul lui,
pe cîte un trunchiū stău mai mulți mușterii... Cu singecile în mîni,
picură ameiți de cărbune și rachiū...

Scuipă printre dinți și din cînd în cînd mai trag din cele sticle.

Scirțitul ușii și năvala vîntului rece de afară, îi deșteptară o clipă
din piroteală. Cască gurile în holbiază ochii lor lacrimoși și stinși
de beție... Se scoală sprijinindu-se unii de alții... Mătăhăind întim-
pină cu alaî pe cumetru Luca. Nu l'au văzut de erî. E mult doar
de-atunci...

Mormăeli de bucurie s'aud în toată crișma și Luca se pierde prin
mulțimea prietinelor.

*

A innoptat de mult. O lampă mică prinsă în perete, pîlpie pripit.
Cu razele ei slabe încearcă să străbată întunericul umed al crișmei.
În colț la teighea șeade crișmarul, care-și viră mina lacom prin ba-
nii adunați în acea ăi...

Jos pe dușumeaua umedă și murdară stău trîntite trupurile celor
dobořiți de băutură. Horcăeli și gemete umplu încăperea întunecoasă.
Pe trunchiul de lingă ciauul cu mangal n'a rămas de cit Luca,
beat prăpădit injură pe crișmar...

Nu-și dă cu gîndul cînd să fi băut atît... Sarica, gluga și traista cu malaî fac rachiîu mult și crășmarul nu-î mai dă un strop...

Injură murdar, și scrișnește din dinți...

Se ridică cum poate de pe trunchiî, și mătăhîind agită minile în aer. Sticla deșartă aruncată în crășmar se sdrobește de marginea tejghelei, iar el cade mal peste trupurile celor-l-alți tovarăși....!

ION CIOCÎRLAN.

DĂRI DE SEAMĂ

«**Despre natura juridică a chestiunei romine din Transilvania și Ungaria**, de dr. CASSIU MANIU, avocat, Sibiu. «Tipografia», societate pe acțiuni, 1902».

Chestiunea romină din Transilvania și din Ungaria posedă o literatură destul de bogată. Mai ales mișcările naționale viguroase de acum zece ani (Replica, Memorandul, procesele politice și conferințele dela Sibiiu etc.), avură darul să provoace, și la noi și 'n străinătate, o serie lungă de broșuri și de publicații mai mari. Nu-î vorbă, puține din ieale putură ținea piept valurilor vremei, cari înghit atîtea scrieri și atîția autori. In romînește, d'abia ar mai fi de pomenit «Chestiunea romină» de E. Brote și «Replica» redactată de Aurel C. Popovici, autorul altor două scrieri excelente: «Cestiunea naționalităților» și «Principiul de naționalitate».

Săracă e literatura chestiunei romine în studii de domeniul filosofiei dreptului și al sociologiei. In afară de cîte-va articole risipite și pierdute prin reviste, nu știu ce-ar fi de semnalat aici. Cu atît mai interesantă mi se pare încercarea d-lui Cassiu Maniu de a trata chestiunea din asemenea puncte de vedere.

Pe 108 pagini 16°, ni se dă în această lucrare o sumă de reflecțiuni filosofice și politice, asupra cărora ar fi bine să ne oprim puțin. O facem cu atît mai bucuroși, cu cît ne găsim în fața unei lucrări care, fie din pricina indiferenței publicului pentru asemenea studii, fie din pricina stilului adeseori greoiu și uneori de-a dreptul nerominesc, nu prea poate avea șanse să fie remarcată.

Scrierea d-lui C. Maniu nu constituie un studiu special asupra unei întrebări bine limitate, ci cuprinde mai mult o serie de reflecțiuni filosofice și politice aplicate la situația de astăzi a Romînilor din Ungaria și din Transilvania. Pornind din principii generale, pe cari le invoacă din sferile înalte ale cugetării, dînsul caută să dea judecăți cu o perspectivă superioară, pe care le aplică apoi stărei politice și sociale a Romînilor din regatul ungar. In zarea cugetărei strălucește pentru autor, ca ultimul punct de ajuns, idealul celor trei milioane de sclavi ai heghemoniei ungurești: *libertatea politică*. Aceasta — zice dînsul — «este un tezaur, care trebuie cucerit, și o națiune nu o posedă fără a o fi meritat» (pag. 55).

Din introducerea pe care o face d. Maniu studiului său, vedem care-i scopul ce urmărește: «Să privim cu ochi de filosof starea socială și politică romînească și admițînd generala apatie politică, să căutăm remediile, cari pot să ne vindece de boala anarchiei instinctelor politice, să ne scoată din insuportabila acefalie națională, care ne poate otrăvi întreaga organizație politică» (pag. IX). Ca să putem găsi acele remedii,

ni se recomandă : «să recunoaştem că confuzia noastră politică are cauze adânci, pe cari trebuia să le studieze şi [să le] delătura politicienii [oamenii politici] romîni de mult, de cînd adecă s'a putut constata pozitiv, că în urma sclăviei politice vor urma [corect în frază : vor veni] : ignorarea valorii adevărate a vieţii, — întunecarea scopurilor adevărate omenestii, — *hîrderea bunului simţ în presă, în literatură şi nehotărîrea în urmărirea perseverenţă [stăruitoare] a idealului politic al tuturor Romînilor*». (pag. IX).

În şapte capitole, autorul îşi espune propriile sale idei de regenerare politică, discutînd, într'o legătură logică uneori cam arbitrară, următoarele cestiuni :

1. Regenerarea politică, pe care o presintă ca fiind posibilă «numai pe baza filosofiei juridice, care porcede din cunoştinţa filosofiei practice».

2. Axiomele umanismului [corect : umanitarismului, căci umanism e alt-ceva] şi ale politicei naţionale. Aici ni se dau citeva idei cunoscute din domeniul istoriei culturale şi ni se arată în treacăt opiniile autorului despre raportul dintre etică şi politică, o cestiune atît de mult discutată şi tot atît de mult controversată în timpurile noastre. Politica «*trebuie să se închine eticei*» (pag. 25). iar aceasta «*nu poate aproba revoluţiunea, ea cere reforme*» (pag. 27).

3. Principiile eterne ale caracterului naţional, prin cari autorul înţelege următoarele patru principii morale ce trebuie să determine convingerea fiecăruia : independenţa personală, libertatea personală, egalitatea personală şi principiul caracterului moral de-a procede «conform cu convingerea despre valoarea cea necesară a acţiunilor». Acest capitol e şi prea scurt şi prea puţin limpede, ca să poată fi înţelese pe deplin gîndurile autorului.

4. Dreptul celui mai tare. Unul dintre capitolele cele mai interesante ale cărţii, unde se combate cu multă convingere şi cu tărie de argumente *umanitare* ideea supremaţiei pe care forţa ar fi avînd'o asupra dreptului. Ştim că acest cult al forţei domină politica europeană şi că Bismarck l'a proclamat fără scrupule prin faimoasele cuvinte «*Macht geht vor Recht*» (puterea premerge dreptului). Între sclăviile moderne, autorul pomeneşte la locul întîiu sclăvia *musulmană* şi cea *ungurească* ; aceasta din urmă întrece şi sclăvia musulmană, fiind-că se comite invocînd o pretinsă constituţie, adecă se adăposteşte «*la umbra legilor*», după fericita expresie a lui Montesquieu.

5. Autonomia naţională. Pentru aceasta ni se dau argumente din filosofia dreptului şi ni se citează preţioase probe istorice din trecutul statelor europene. Despre cestiunea romînă, autorul emite părerea pe cît de importantă pe atît de justă, că — dreptul celui mai tare fiind temelie constituţiunii unguereşti — «cu arme constituţionale nu se pot în Transilvania şi Ungaria cîştiga drepturi şi libertăţi politice, de oare-ce membrii naţionalităţilor pro nullis habentur [sunt consideraţi sclavi ca'n dreptul roman]». De aceea «*chestiunea romînă din Transilvania şi Ungaria nu este chestiune de drept constituţional ci de drept internaţional*» (pag. 59).

Capitolele 6 şi 7 tratează despre «*necesitatea noii organisaţiuni de stat în Ungaria şi Transilvania*», care nu poate fi de cît *federalistă* şi «despre puterea federalismului». Aceste două capitole cuprînd idei politice limpezi şi sănătoase, cari merită a fi studiate şi cumpănite de către cei chemaţi la cirna politicei romîneşti din statul ungar.

La urmă autorul ne dă în traducere scrisoarea de la 1850 a lui Nicolae Bălcescu către contele polon Zamoyski, în cestiunea federaţiei statelor balcanice şi a Ungariei şi Poloniei, care se agita pe atunci. Ideile admi-

rabile ale neuitatului istoric și-au păstrat actualitatea și pentru zilele noastre; ele sintetizează toate motivele neamului nostru împotriva unei alianțe cu Ungaria, care vrea să sacrifice trei milioane de Români. Păcat numai că traducerea d-lui Maniu e prea anevoioasă și prea puțin românească.

Peste tot, stilul cărții lasă mult de dorit; se vede că autorul și-a făcut studiile prin școli străine. De aci și faptul, că pe alocurea gândirea lui e întunecoasă și aproape tot-deauna este greoaie. Vedem însă ici colo că dînsul s'a năzuit să îndrepte vina școalelor străine prin studiul scrierilor bune românești, căci alătura de expresii și de construcții cu nepuțință pentru stilul românesc găsim frase curat românești precum «a turna în formă nouă» (din Eminescu) și altele. Asta ne face să sperăm că eventuale scrieri noi ale d-lui Maniu vor păcatui mai puțin împotriva limbei, pe care dînsul o iubește atît de mult.

O scădere am mai găsi în gruparea prea dogmatică a ideilor, în mersul nu tot-deauna firesc al gîndirii și 'n argumentarea care rătăcește uneori într'un prisos al noțiunilor abstracte, pierzînd ast-fel din claritate. Incolo e o lucrare serioasă, dovedind frumoase cunoștinți filosofice și istorice, o cultură juridică temeinică și o bună putere de judecată.

ION SCURTU.

CĂRȚI ȘI REVISTE

Olimp Ioan. — **Le Livre D'Amour et D'mertume.** Poesies. Edition de la «Nouvelle Revue moderne». — 20 Avenue Carnot, Paris, 1903.

Convorbiri literare.—No. 2. A. XXXVII. Director: *Ioan Bogdan.* Cuprinsul: *Titu Maiorescu,* Oratori, retori și limbuți. — * * * Istoria diplomatică a chestiunii israelite în România. — *G. Murnu,* Homer: Iliada Cîntul VIII. — *A. Lordul* cel mititel, roman de E. H. Burnett (traducere din englezește). — *I. A. Bassarabescu,* Lacrimi gătite (schiță). — *Ciru Oeconomu,* — Din Rucăr (roman). — *G. Bogdan-Duică,* Logofătul Costache Conachi. — *Vasile Pîrvan,* După 1848—49. — *G. Virgolicî,* Noaptea Învierii (poesie). — *Șt. Orășeanu,* M. Codreanu, Diafane (recenziune). — *M. B.,* Duiliu Zamfirescu, În răsboi (recenziune). — *N. Iorga,* Bibliografie.

RĂSPUNSURI

P. G. Șt. — Constanța. De acord. Așteptăm «o săptămîină și 1/2»: noi abonamentul, D-ta — sămănătorul!

C. A. R. — Brăila. Versurile populare bunișoare vă dau dreptul să mai încercați. «Dunărea» — nu curge

Minona. — Regretăm, că nici de astă dată n'ați avut noroc.

Dr. C. P. — Azuga. Păstrăm trad. care e destul de reușită, și vom utiliza-o la timp.

«*Cele două copile neiscălite.*» — Ne pare bine că vă îndeletniciți cu literatură. Mai multă aritmetică însă și o atenție mai mare pentru obiectele pozitive de învățămînt n'ar strica. Așa o «regulă de trei» pune frîu fan-saziei prea libere. Pictorului adresați-vă personal.

Celor-l-altți. — Manuscrisurile ne publicate se ard.

RED.